

AB Ulusal Programı (Giriş ve Siyasi Kriterleri)

1.1. Giriş

Modern Türkiye Cumhuriyeti'nin özünde, barışçı bir dış politika ile laiklik, hukukun üstünlüğü, çoğulcu ve katılımcı demokrasi, insan hak ve özgürlükleri bulunur.

Atatürk'ün önderliğinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti, benimsemiş olduğu değerler sistemi temelinde çok kısa bir zaman dilimi içinde toplumsal yaşamın her alanında gerçekleştirdiği devrimlerle, Türk Milletini ilk kez ortak coğrafyayı ve tarihi paylaştığı Avrupa ailesiyle aynı değerler sisteminde buluşturmuştur.

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte hukuk ve sosyal düzenini Batı normlarına göre kuran Türkiye, 1946 yılında çok partili siyasi hayata geçmiş, başta basın özgürlüğü ve sendikal haklarda olmak üzere, açık ve katılımcı bir toplum düzeni yolunda çok önemli mesafeler kaydetmiştir. Birey ve bireysel özgürlükler, Türkiye'nin temel referansları olmuştur. Türkiye'nin demokratik gelişimi ve hukuk düzeni, dinamik bir evrim sürecine girmiştir.

Türkiye, 1984 yılından bu yana dışarıdan da yoğun bir şekilde desteklenmiş olan ayrılıkçı terörle mücadele etmektedir. Bu terör olgusu, Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları iklimine, sosyal ve ekonomik gelişimine olumsuz etkilerde bulunmuştur. Bu tehdide rağmen, Türkiye Cumhuriyeti, ulusal bütünlüğünü korumuş ve vatandaşlarının eşitlik temelinde birliğini sürdürmüştür.

Türkiye'nin ekonomik politikaları, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki koşulların da gerektirdiği Devlet önderliğindeki kalkınma modelinden giderek karma ekonomik sistem ve daha sonra da dünya konjonktüründeki gelişmelere paralel olarak serbest piyasa sistemi ağırlıklı bir yapıya kavuşmuştur. Türkiye, son zamanlarda yaşanan ve daha çok ülkenin mali yapısına ilişkin sorunlardan kaynaklanan krize rağmen, serbest piyasa ekonomisini tüm kurum ve kurallarıyla güçlendirici politikalarını sürdürmektedir. Bu çerçevede, enflasyonun uzun yıllardan beri Türk ekonomisine verdiği zararın giderilebilmesi, kamu açıklarının sürdürülebilir bir boyutta tutulması ve makro-ekonomik dengesizliklerin ortadan kaldırılabilmesi amacıyla, mali sektör reformu, tarım reformu, sosyal güvenlik reformu gibi yapısal değişikliklerin tamamlanması ve özelleştirme sürecine hız verilmesi hedeflerini benimsemiştir. Türkiye, Kopenhag ekonomik kriterlerine bu hedeflere ulaşmak suretiyle uyum sağlayacaktır.

Uluslararası ilişkilerde, barış, refah, güvenlik ve istikrar artırıcı ve pekiştirici katkılar yapan deneyimli bir ülke olan Türkiye, barışçı dış politikası çerçevesinde, komşularıyla ilişkilerinin geliştirilmesine özen gösterecek, bu bağlamda Yunanistan'la sorunlarına diyalog yoluyla çözümler getirilmesi için girişim ve çabalarını sürdürecektir. Kıbrıs konusunda da tarafların egemen eşitliğine ve ada gerçeklerine dayalı yeni bir ortaklık kurulması için BM Genel Sekreteri'nin iyi niyet misyonu çerçevesindeki çabalarına destek vermeye devam edecektir. Bir AB üyesi olarak demokratik ve lâik Türkiye modeli, Türk dünyası ve İslâm aleminin evrensel değerler temelinde ilerlemelerinde, Balkanlar, Kafkaslar, Orta Asya ve Orta Doğu coğrafyalarında istikrar sağlayacak yeni bir mayalanma sürecinin başlamasında, Avrupa ile Asya'nın yakınlaştırılmasında, kısacası Avrasya'nın çağdaşlaşma yolunun genişletilmesinde etkili olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Birliği üyesi ülkelerle, evrensel ortak değerleri esas alan, barışçı ve aydınlık bir geleceği paylaşmak ve bu hususta katkılarda bulunmak azmindedir.

Türk Hükümeti, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini, Cumhuriyetimizin kurucu felsefesini ve Atatürk'ün geleceğe bakışını doğrulayan kilit bir aşama ve Türkiye Cumhuriyeti için yeni bir basamak olarak değerlendirmektedir.

Türk halkı, çağdaş değerlere uyumu vazgeçilmez bir yaşam tarzı ve daimî bir hedef olarak benimsemiştir. Halkımız, tarihsel birikim ve deneyimi ile yüzyılların şekillendirdiği uygarlık bilinci sayesinde Avrupa'nın birleşmesi ideali bağlamında önemli görevler ve sorumluluklar üstlenmeye hazır ve muktedirdir. Bu çerçevede, Türkiye'nin AB müktesebatını özümseme iradesi tamdır.

Avrupa Birliği'ne üyelik, bu husustaki kriterlerin karşılanması suretiyle ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasamızda ifade bulan temel özellikleri çerçevesinde gerçekleşecektir. Avrupa Birliği'ne üyelik, hem ulusal kimliğimizin bileşiminde yer alan ülkülerle örtüşmekte, hem de Türkiye için bilinçli bir tercihin ve çağdaşlaşmada yeni ufuklar açmanın bir vasıtası hâline gelmektedir. Bu amaçla, tüm vatandaşların eğitiminin nicelik ve nitelik itibarıyla AB standartlarına yaklaştırılması, Ulusal Program'da öngörülen hedeflere uyulmasını kolaylaştıracaktır.

Türkiye, başta insan hakları ve demokrasi alanlarında olmak üzere, Avrupa Birliği müktesebatı niteliğindeki evrensel normlar ile Avrupa Birliği ülkelerinin uygulamalarına daha fazla uyum sağlamak amacıyla, gerekli tüm uluslararası sözleşmelere taraf olacak ve bunların etkin şekilde uygulanmasını sağlayacak tedbirleri alacaktır. Türkiye esasen, bu bağlamdaki sözleşmelerin çoğuna taraftır.

Türkiye'nin AB üyeliği, farklı kültürler arasında uyum kurma özlemini taşıyan dinamiklerin tarihin akışıyla buluştuğunu simgeleyecek ve Avrupa'nın manevî dokusunu zenginleştirecektir. Türkiye ve Avrupa Birliği, karşılıklı ve sürekli etkileşim hâlindeki kültürel öğeleriyle, felsefî ve moral plânda daha yüksek bir uygarlık sentezinin oluşumunu başlatacaklardır. Bu gelişme, siyasî, ekonomik ve sosyal alanlardaki olumlu yansımalarıyla, her iki tarafın da daha güvenli ve huzurlu bir ortam içinde aydınlık bir geleceği şekillendirmelerini kolaylaştıracaktır.

Türkiye, somut ve özgün katkılarıyla Avrupa'nın evriminde önemli bir rol oynayacaktır. Türkiye ve Avrupa Birliği'nin farklı tecrübe ve birikimlerini birleştirmeleri, çağımızın sorunlarının çözümüne önemli bir katkı sağlayacaktır. Günümüz dünyasının maddî ve manevî mirasının yarattığı fırsatlardan ileriye dönük olumlu sonuçlar elde edilmesi, ancak bu takdirde mümkün olabilecektir. Böylece, Türkiye ve Avrupa Birliği, karşılıklı sağladıkları yarar ve katkılarla, 21'nci yüzyıl dinamiklerinin yönlendirilmesinde daha güçlü ve yaratıcı olacaklar, işbirliği ve dayanışma içinde kendi halkları ve uluslararası toplumun yükselmesi ve gelişmesi için birlikte çalışmaya devam edeceklerdir.

1.2. Siyasi Kriterler

Türk Hükümeti, siyasî, idarî ve yargı reformlarına ilişkin çalışmalarını 2001 yılında hızlandıracak ve önerilerini mümkün olan en kısa zamanda TBMM'ye sunacaktır. Bu bağlamda amaç, özgürlükçü, katılımcı, güvenceli, devlet organları arasında görev ve yetkileri dengeleyen, hukuk devleti ilkesini üstün kılan Anayasa ve yasa hükümlerinin, Türkiye'nin uluslararası taahhütleri ile AB standartları temelinde daha da geliştirilmesidir. Demokrasi ve insan hakları alanlarındaki reform sürecinde, öncelikle Anayasa gözden geçirilecektir. Anayasa değişiklikleri, yasal düzenlemelerin de çerçevesini belirleyecektir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü alanlarında kaydedilecek gelişmeleri sürekli olarak izleyecek, AB müktesebatına uyum çalışmalarını düzenli şekilde değerlendirecek ve bu çalışmaların hızlandırılması için gerekli tüm önlemleri alacaktır.

Sözkonusu reformlar bağlamında, Türkiye Büyük Millet Meclisi esasen önemli bir çalışma içindedir. Partilerarası Anayasa Uyum Komisyonu, halen Anayasa'da yapılabilecek değişiklikler üzerinde çalışmaktadır.

1.2.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü

Türk Hükümeti, ifade özgürlüğünün Avrupa Birliği müktesebatı ile Avrupa Birliği üyesi ülkelerin uygulamaları ışığında geliştirilmesine önem ve öncelik vermektedir. Anayasa ve diğer mevzuattaki ilgili hükümlerin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10'uncu maddesi çerçevesindeki toprak bütünlüğü ve ulusal güvenliğin korunmasını da öngören ölçütler ile lâik ve demokratik Cumhuriyeti, üniter devlet yapısını ve millî birliği koruma kriterleri temelinde gözden geçirilmesi öngörülmektedir.

Bu anlayış doğrultusunda, ifade özgürlüğünün daha da geliştirilmesine yönelik anayasal ve yasal güvencelerin güçlendirilmesi amacıyla kısa vadede,

- Anayasa'nın temel hak ve hürriyetlerle ilgili bölümlerinin, başta düşünceyi açıklama ve yayma, bilim ve sanat ile basın özgürlükleriyle ilgili hükümler olmak üzere gözden geçirilmesi,
- Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesinin, koruduğu değerler zedelenmeden gözden geçirilmesi,
- Aynı anlayışla Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. ve 8. maddelerinin gözden geçirilmesi,
- RTÜK Kanunu'nun gözden geçirilmesi,
- Basın suçlarının kapsamı ve öngörülen cezalarla ilgili olarak Basın Kanunu'nun gözden geçirilmesi planlanmaktadır.

Orta vadede ise,

- Siyasî Partiler Kanunu'nun,
- Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu ve Tüzüğü ile Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanunu ve Yönetmeliği, Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ve Tüzüğü'nün,
- 3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu ile ilgili diğer mevzuatın gözden geçirilmesi;
- Yeni Türk Ceza Kanunu'nun yasalaşması;
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları uyarınca ödenen tazminatların kusurlu kamu görevlilerinden tahsili için çalışmalar yapılması hedeflenmektedir.
-

1.2.2. Dernek Kurma Özgürlüğü, Barışçı Toplantı Hakkı ve Sivil Toplum

Türk Hükümeti, sivil toplumun gelişmesine önem vermektedir. Sivil toplumun güçlenmesi, Türk demokrasisinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Dernek kurma özgürlüğü ve barışçı toplantı hakkının daha da geliştirilmesi ve sivil toplumun güçlendirilmesiyle, bireylerin toplumsal sorunların çözümüne aktif katkıda bulunmaları mümkün olacaktır.

Bu çerçevede kısa vadede,

- Ekonomik ve Sosyal Konsey'in Kuruluşu, Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında Kanun Tasarısı'nın yasalaşması,

- Sivil toplum örgütleri ile ekonomik ve sosyal demokrasinin uzantısı niteliğindeki kurumsal yapılanmanın anayasal güvenceye kavuşturulması,
- İş Güvencesi Yasa Tasarısı'nın yasalaşması öngörülmektedir.

Orta vadede ise,

- Sendikal haklarla ilgili mevcut sınırlamaların gözden geçirilmesi, hak grevi yapılmasına olanak tanınması için Anayasa'nın ilgili maddelerinin yeniden düzenlenmesi,
- Sendikal hakların 87 ve 98 sayılı ILO Sözleşmeleri uyarınca ve Avrupa Sosyal Şartı doğrultusunda yeniden düzenlenmesi,
- Dernek kurma özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşleriyle ilgili mevzuatın gözden geçirilmesi öngörülmektedir.
- Başbakanlık tarafından Ağustos 1999'da yayımlanan bir genelgeyle, "Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu Tasarısı" yasalaşmaya değin kamu görevlilerinin sendika ve konfederasyonlar şeklinde örgütlenmesine engel olunmaması ve bu kuruluşların faaliyetlerine imkan tanınması istenmiştir.

1.2.3. İşkenceyle Mücadele

Türk Hükümeti, işkenceyle mücadele konusunda karardır. Bunun için, eğitimden başlayarak işkence olaylarının aydınlatılması ve sorumlularının cezalandırılmasına kadar uzanan yasal ve idarî önlemleri güçlendirmiştir.

Bu bağlamda son dönemde alınmış başlıca önlemler şunlardır:

- Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin etkin bir şekilde uygulanması ve uygulamanın sıkı bir biçimde denetlenmesini sağlamak üzere Haziran 1999'da bir Başbakanlık genelgesi yayımlanmıştır.
- Ağustos 1999'da Türk Ceza Kanunu'nun işkence ve kötü muameleyle ilgili maddeleri değiştirilerek, işkence ve kötü muamelelerin tanımı uluslararası sözleşmelere uygun şekilde yeniden yapılmış, cezalar artırılmış, ayrıca gerçeğe aykırı rapor düzenleyerek işkenceyi gizleyen sağlık personeline cezalar getirilmiştir.
- Aralık 1999'da Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun kabul edilmiş ve böylece kamu görevlileri hakkında soruşturma ve takibatın süratlendirilmesi mümkün olmuştur.

Buna rağmen ortaya çıkan ve Hükümetimiz tarafından hiçbir şekilde müsamaha edilmesi mümkün olmayan işkence ve kötü muamele olaylarının önlenmesi için, ilgili bakanlıkların yanısıra, yeni kurulan Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı'na da görev verilmiştir.

İşkence ve kötü muameleyle mücadelenin güçlendirilmesine yönelik bir dizi yasa ve mevzuat değişikliği yapılması planlanmıştır. Bu doğrultuda kısa vadede,

- Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu ve Tüzüğü, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ve Yönetmeliği, Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ve Tüzüğü'nün gözden geçirilmesi,
- Adli Tıp Kurumu'nun modernizasyonu çalışmalarına başlanması öngörülmektedir.

Orta vadede ise,

- Yeni Türk Ceza Kanunu'nun,

- Yeni Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun yasalaşması;
- İnsan hakları ihlallerine meydan verilmemesi için güvenlik güçlerine gerekli eğitimin verilmesi ve ihlallerin yoğun olarak yaşandığı ortamların teknolojiden daha fazla yararlanılarak etkin denetimi için malî kaynak tahsisi olanaklarının araştırılması,
- İşkenceye uğradığı kanıtlanan kişiye karşı bu fiili işleyenlerin müşterek ve müteselsil hukukî sorumluluğunun yasa hükmüne bağlanması hedeflenmektedir

1.2.4. Duruşma Öncesi Gözaltı

Duruşma öncesi gözaltıyla ilgili yasal uygulama ve usullerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ile Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi tavsiyeleri ışığında uluslararası standartlara yakınlştırılması ve mevzuatımızın yeknesak hâle getirilmesi amacıyla orta vadede,

- Anayasa'nın 19/6'ncı maddesinin gözden geçirilmesi,
- Yeni Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun yasalaşması,
- Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu'nda değişiklik yapılması planlanmaktadır.

1.2.5. İnsan Hakları İhlalleri Sonuçlarının Düzeltilmesi İmkânlarının Güçlendirilmesi

Türk Hükümeti, bu amaca yönelik olarak orta vadede,

- Yeni Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun,
- Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkındaki Kanun Tasarısı'nın yasalaşmasını öngörmektedir.

1.2.6. Devlet Memurları ve Kamu Görevlilerinin İnsan Hakları Konusunda Eğitimleri

Başta güvenlik güçleri olmak üzere, Devlet memurları ve kamu görevlilerinin insan hakları alanında eğitimi için tüm ilgili kurumlarda çalışmalar yürütülmektedir. Türk Hükümeti, bu alanda başlattığı ikili ve çok taraflı işbirliği faaliyetlerini yoğunlaştırarak sürdürecektir.

Bu amaca yönelik olarak kısa vadede,

- Polis okullarındaki öğretim sürelerinin 9 aydan 2 yıla çıkarılması amacıyla yasal düzenlemeler yapılması,
- BM İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Programı çerçevesinde hazırlanmış olan İçişleri Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının İnsan Hakları Eğitimi Projesi (2000-2007)'nin yürürlüğe konulması,
- Avrupa Konseyi İnsan Hakları Direktörlüğü'nün 1997-2000 Polis ve İnsan Hakları Programı çerçevesinde uygulamaya konulan proje uyarınca, 7 yıllık bir süre içerisinde tüm güvenlik güçleri mensuplarının insan hakları alanında eğitilmesi öngörülmektedir.

Bu bağlamdaki diğer önlemler, "Adalet ve İçişleri" bölümünde yer almaktadır.

1.2.7. Devlet Güvenlik Mahkemeleri Dahil Olmak Üzere, Yargının İşlevselliği ve Verimliliği

Türk Hükümeti tarafından özel önem verilen bu konuda kısa vadede,

- Anayasa'nın DGM'lere ilişkin hükümleri ile DGM Kanunu'nun gözden geçirilmesi,
- Savunmanın yargının temel unsurlarından biri olduğunun Anayasa hükmü olarak tesciliyle savunmanın güçlendirilmesi ve Avukatlık Kanunu'nun çıkarılması,
- Yargı bağımsızlığını sınırlayan hükümlerin gözden geçirilmesi, Hakimler ve Savcılar

Yüksek Kurulu'nun yeniden yapılandırılması,

- Adli Tıp Kurumu'nun modernize edilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması,
- "İnsan Hakları Eğitimi On Yılı" faaliyetlerinin yoğunlaştırılması ve hakim ve savcılarımızın Avrupa Konseyi ile AB üyesi ülkelerde eğitim imkanlarının artırılması,
- Hakim ve savcılar için insan hakları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları hakkında periyodik meslek içi hizmet eğitim programları düzenlenmesi öngörülmektedir.

Orta vadede ise,

- 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un uygulamada edinilen tecrübeler ışığında gözden geçirilmesi,
- Askerî Ceza Kanunu ile 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun gözden geçirilmesi,
- Olağanüstü Hal Yasası'nın genel Anayasa ve mevzuat değişiklikleri ışığında gözden geçirilmesi hedeflenmektedir.

Bu bağlamdaki diğer önlemler, "Adalet ve İçişleri" bölümünde yer almaktadır.

1.2.8. Ölüm Cezasının Kaldırılması

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre, kesinleşmiş idam cezalarının yerine getirilmesi kararı münhasıran TBMM'nin yetkisindedir. Hükümet, TBMM'nin 1984 yılından bu yana yaşam hakkının özüne dokunulmaması yönünde benimsediği uygulamaya saygılıdır.

Türk ceza hukukundan ölüm cezasının kaldırılması hususu, şekil ve kapsamı itibariyle TBMM tarafından orta vadede ele alınacaktır.

1.2.9. Kültürel Yaşam ve Bireysel Özgürlükler

Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi ve eğitim dili Türkçedir.

Ancak bu, vatandaşlarının günlük yaşamlarında farklı dil, lehçe ve ağızların serbest kullanılmasına engel teşkil etmez. Bu serbestlik, ayrılıkçı veya bölücü amaçlarla kullanılamaz.

1.2.10. Tüm Vatandaşların Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İmkanlarının Artırılması Amacıyla, Bölgesel Dengesizliklerin Azaltılması

Hükümet, bölgesel dengesizliklerin azaltılması ve tüm vatandaşların sosyal ve kültürel imkânlarının artırılmasına yönelik kapsamlı bir strateji benimsemiştir.

Bu çerçevede, 1984 yılından bugüne kadar süregelen ayrılıkçı terör faaliyetinin kontrol altına alınmasıyla birlikte, Türk Hükümeti, ekonomik ve sosyal kalkınma yolunda bir dizi önlem almıştır.

Bu stratejinin orta vadede tam olarak uygulamaya konulması öngörülmektedir.

1.2.11. Tüm Bireylerin, Herhangi Bir Ayırım Yapılmaksızın ve Dil, Irk, Renk, Cinsiyet, Siyasî Görüş, Felsefî İnanç veya Dinine Bakılmaksızın, Tüm İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinden Tam Olarak Yararlandırılması; Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlükleri

Anayasamızın yürürlükteki 10'uncu maddesi ayırıcılığı çok kapsamlı bir şekilde yasaklamış olup, Anayasa ve kanunlar önünde herkesin eşit olduğu ilkesini benimsemiştir.

Bu anayasal ilkeye uygun olarak kısa vadede,

- BM Her Türlü Irk Ayırımının Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi'nin sonuçlandırılması;
- Kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip oldukları ilkesine Anayasa'da yer verilmesi,
- Kadın-erkek eşitliği alanında önemli değişiklikler getiren Türk Medenî Kanunu Tasarısı'nın yasalaşması,
- 182 sayılı ILO En Kötü Biçimde Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi Sözleşmesi'nin onaylanması ve çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik olarak, ILO ile işbirliği içinde hazırlanan Ulusal Eylem Planı'nın uygulamaya konulması planlanmaktadır.

Orta vadede,

- BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi'ne Ek İhtiyarî Protokol'ün sonuçlandırılması,
- Avrupa İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'ye İlişkin, Bu Sözleşmede ve Bu Sözleşmeye Ek 1. Protokolde Yer Alanlardan Başka Bazı Hak ve Özgürlükleri Tanıyan 4 No.lu Protokol'ün sonuçlandırılması,
- Avrupa İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmeye Ek 7 No.lu Protokol'ün sonuçlandırılması,
- Avrupa Sosyal Şartı'nın gözden geçirilmiş metni ile kolektif şikâyetler sistemine ilişkin Ek Protokol'ün sonuçlandırılması,
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ayrımcılık yasağını düzenleyen 14'üncü maddesinin kapsamını genişleten 12 No.lu Ek Protokol'ün sonuçlandırılması,
- Ülkemizde yaşayan ve Türk vatandaşı olmayan gayrimüslim kişilerin de mensup oldukları dinin vecibelerini yerine getirmelerinde ve kendileriyle ilgili diğer uygulamalarda gerekli pratik kolaylıkların kamu düzeninin korunmasına ilişkin mevzuatımız çerçevesinde geliştirilmesini sağlayacak tedbirlerin alınması,
- Özürlülerin meslekî rehabilitasyonu ve istihdamları hakkındaki 159 No.lu ILO Sözleşmesine uygun tedbirlerin alınması öngörülmektedir.

1.2.12. Anayasa'nın ve İlgili Diğer Yasaların AB Müktesebatına Uyumu

- Türk Hükümeti, kısa vadede Anayasa'nın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ışığında gözden geçirilmesini,
- Orta vadede ise, yasalarda gerekli değişikliklerin yapılmasını öngörmektedir.

1.2.13. BM Uluslararası Medenî ve Siyasî Haklar Sözleşmesi ile İhtiyari Ek Protokolü ve BM Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi

Söz konusu iki sözleşmenin imzalanması, Türkiye'nin bu yöndeki siyasî irade ve niyetini ifade etmektedir. Onay işlemlerinin başlatılması için hazırlanacak kanun tasarıları, olabilecek çekincelerle birlikte TBMM'ye sunulacaktır .

1.2.14. Cezaevlerindeki Tutukluluk Koşulları

Türk Hükümeti, cezaevlerindeki olumsuzlukların giderilmesi hususunda karardır ve bu yönde yoğun bir çaba içindedir.

Tüm Avrupa'da 1960-70'li yıllarda vazgeçilen koğuş sistemi, ülkemizde de terkedilmektedir.

Cezaevleri, Avrupa Konseyi ve Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin tavsiyeleri doğrultusunda, BM Cezaevleri Asgari Standartları ile Avrupa Konseyi kurallarına uygun hale

getirilmektedir.

Bu alanda kısa vadede,

- Adalet Bakanlığı'nca, idarecilerin ve Cumhuriyet başsavcılarının cezaevlerindeki denetim ve kontrollerinin daha etkin hâle getirilmesi sağlanacak ve
- Terörle Mücadele Kanunu Değişiklik Tasarısı'nın yasalaştırılarak, bu suçlardan hükümlü bulunanların da açık görüş yapma ve iş yurdu çalışmalarına katılımlarına ilişkin hususlar gözden geçirilecektir.

Bu konudaki diğer önlemler, "Adalet ve İçişleri" bölümünde yer almaktadır.

1.2.15. Millî Güvenlik Kurulu

Anayasal bir kuruluş olan Millî Güvenlik Kurulu, ulusal güvenliği ilgilendiren alanlarda bir danışma organı niteliğindedir. Anayasa ve Yasanın ilgili maddeleri, Kurul'un yapısı ve işlevini daha açık bir biçimde tanımlayacak şekilde orta vadede gözden geçirilecektir.

1.2.16. Olağanüstü Hal

Bölgedeki terörle mücadele için ilan edilmiş ve esasen toplam 10 ilden 4 ile indirilmiş bulunan Olağanüstü Hal uygulamasının tamamen kaldırılması, bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimini öngören stratejinin bir parçasıdır. Bu alanlardaki gelişmeler ve güvenlik değerlendirmesi işığında Olağanüstü Halin tamamen kaldırılması planlanmaktadır.